

УДК: 332.155:35.078.5:338.436

Петренко В.С.,
доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, фінансів та підприємництва,
Херсонський державний університет

Федорчук О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
заступник завідувача кафедри економіки, фінансів та підприємництва,
Херсонський державний університет

Карнаушенко А.С.,
кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки та фінансів,
Херсонський державний аграрний університет

Petrenko Victoria,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economics, Finance and Entrepreneurship,
Kherson State University

Fedorchuk Oleksandr,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Deputy Head of Department of Economics, Finance and Entrepreneurship,
Kherson State University

Karnushenko Alla,
Candidate of Economic Sciences,
Assistant Lecturer at Department of Economics and Finance,
Kherson State Agricultural University

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Петренко В.С., Федорчук О.М., Карнаушенко А.С. Аналіз сучасного стану державної підтримки аграрних підприємств. У статті здійснено аналіз чинної системи державної підтримки аграрних підприємств в Україні. Визначено пріоритетні напрями діяльності сільськогосподарських підприємств, які фінансуються за рахунок державного бюджету. Проаналізовано досвід державного сприяння мікро- та малим підприємствам агробізнесу в різних розвинених країнах світу. Визначено порядок використання коштів, виділених з державного бюджету, та встановлено основні параметри отримання державної допомоги. Проаналізовано планові та фактичні видатки із Загального та Спеціального фондів державного бюджету. Встановлено, що суми, спрямовані на програми підтримки розвитку АПК, не використані повною мірою. Визначено причини такого невикористання державних коштів. Крім того, за допомогою кореляційно-регресивного аналізу підтверджено ефективність застосування державної підтримки агровиробників.

Ключові слова: державна підтримка, сільськогосподарські підприємства, мікро- та малі підприємства, кореляційно-регресивний аналіз, агропромисловий комплекс.

Петренко В.С., Федорчук А.М., Карнаушенко А.С. Анализ современного состояния государственной поддержки аграрных предприятий. В статье проведен анализ действующей системы государственной поддержки аграрных предприятий в Украине. Определены приоритетные направления деятельности сельскохозяйственных предприятий, финансируемых за счет государственного бюджета. Проанализирован опыт государственного содействия микро- и малым предприятиям агробизнеса в различных развитых странах мира. Определен порядок использования средств, выделенных из государственного бюджета, и установлены основные параметры получения государственной помощи. Проанализированы плановые и фактические расходы по общему и специальному фондам государственного бюджета. Установлено, что суммы, направленные на программы поддержки развития АПК, не использованы в полной мере. Определены причины такого неиспользования государственных средств. Кроме того, с помощью корреляционно-регрессионного анализа подтверждена эффективность применения государственной поддержки агропроизводителей.

Ключевые слова: государственная поддержка, сельскохозяйственные предприятия, микро- и малые предприятия, корреляционно-регрессионный анализ, агропромышленный комплекс.

Petrenko Victoria, Fedorchuk Oleksandr, Karnushenko Alla. Analysis of the current state of state support to agrarian enterprises. In this article, an analysis of the current system of state support of agrarian enterprises in Ukraine is carried out. The priority directions of activity of agricultural enterprises, which are financed from the state budget, are determined. The experience of state assistance to micro and small agribusiness enterprises in various developed countries of the world is analysed. The procedure for using the funds allocated from the state budget and the main parameters for obtaining state aid are determined. The planned and actual expenditures from the General and Special Funds of the State Budget that were implemented in 2018 are analysed. It is established that the amounts directed to the programs of support for the development of the agro-industrial complex in 2018 are not used to the full. The reasons for such non-use of public funds are determined, the main one is the cumbersome process of obtaining state financing, which requires a large number of documents and certificates. The research carried out a comparative analysis of expenditures from the state budget, which were sent to the programs of support for the development of the agro-industrial complex in 2018 and to be allocated in 2019. It was established that in 2019, expenditures were increased in comparison with 2018. The correlation matrix of the dependence of changes in the volume of state support on the financial results before taxation of agrarian enterprises and volumes of produced agricultural products is made. In addition, with the help of correlation-regression analysis, the effectiveness of the state support of agricultural producers has been confirmed. This analysis is based on establishing a link between the size of state support for agricultural enterprises and the yield of their production and gross domestic product. These methods have made it possible to determine the impact of state support to the agrarian sector, along with other factors, as well as to assess the extent of financial support and the profitability of agricultural production. On the basis of the data obtained during the correlation-regression analysis, a plural linear model was developed that shows the dependence of factor characteristics of gross domestic product, output, financial results before taxation, and exports on the resulting feature of state support for agrarian sector development programs.

Key words: state support, agricultural enterprises, micro-enterprises, small enterprises, correlation-regression analysis, agro-industrial complex.

Постановка проблеми. В останні роки пріоритетним завданням аграрної політики України є розвиток агропромислового комплексу та збереження продовольчої безпеки країни. Як показує практика розвинених країн світу, без державної підтримки неможливе збереження та стимулювання розвитку аграрного сектору. Державне регулювання сільського господарства – це досить складний механізм, що включає сукупність інструментів впливу на створення стабільних економічних, соціальних і правових умов для розвитку сільського господарства, розширення аграрного ринку, відбудова соціальної структури села, відновлення міжгалузевих і міжгосподарських відносин, задоволення потреб населення в якісних продуктах харчування за соціально прийнятними цінами та охорона навколишнього середовища.

Нині мікро- та малі аграрні підприємства перебувають у несприятливих умовах здійснення господарської діяльності внаслідок того, що власних ресурсів не вистачає, а доступ до фінансових ресурсів та державної допомоги є складним та громіздким процесом. Найбільш популярною мірою державної підтримки малих аграрних виробників в економічно розвинених країнах є надання державних гарантів за кредитами, мікрофінансування, а також цільові кредити з пільговими умовами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державній підтримці аграрного сектору присвячено багато досліджень вітчизняних та зарубіжних учених, таких як Н.В. Бондарчук [2], Ю.А. Кормишкін [7], О.М. Кравченко [8], С.С. Кисіль [9], О.А. Луценко [4], Є.В. Милованов [5], О.Ю. Нісходовська [1], В.М. Онегіна [8], О.В. Піменова [10], Петренко [13], К.М. Речка [11], А.В. Руснак [12], В.Ф. Савченко [6], В.О. Цибок [3], В.С. Шебанін [7], Х. Віллер, Дж. Лерно [14] та ін. Проте більш детального вивчення потребує саме державна підтримка мікро- та малих аграрних підприємств, а також новостворених аграрних підприємств, та проведення кореляційно-регресійного аналізу залежності кількості виробленої продукції сільськогосподарських

виробників від програм підтримки розвитку АПК, які виділяються з Державного бюджету.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є оцінка сучасного стану державної підтримки аграрних підприємств, а також визначення необхідності державної підтримки для сільськогосподарських виробників шляхом використання кореляційно-регресійного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У розвинених країнах світу аграрній сфері приділяється особлива увага, впроваджуються різні заходи і форми державної підтримки, адже за рахунок державних джерел формується суттєва частка доходу сільськогосподарських виробників.

Цікавим є досвід зарубіжних країн, в яких сільське господарство віднесено до стратегічних та пріоритетних галузей економіки, у зв'язку з цим держава в тому чи іншому вигляді субсидує аграрне виробництво. Для економічно розвинених країн є нерегламентований норматив – величина субсидій визначається кліматичними умовами, при цьому південні країни субсидують 10-100 дол. США/га і менше, тоді як північні країни: Швеція – 800 дол. США/га, Фінляндія – 1600 дол. США/га, Норвегія – 3500 дол. США/га.

У Кореї державні кошти для підтримки мікро- та малих агровиробників витрачаються за трьома основними напрямками: надання пільгових кредитів (терміном до 8 років і відсоткова ставка на 2,5-3% нижче банківської), розроблення і впровадження нових технологій та поповнення оборотних коштів. У Сінгапурі під час отримання кредиту строком до 4 років діє ставка на рівні 5% річних, а за отримання довгострокового кредиту – 6,5% річних. Крім того, спеціальне пільгове кредитування передбачено для фермерських господарств, чисельність робітників на яких не перевищує 10 осіб. У Японії позики можна отримати під 2-4% річних на стимулювання кооперативної діяльності малих форм господарювання.

Проведений аналіз форм і методів фінансової підтримки мікро- та малого агробізнесу в зарубіжних країнах дав змогу виявити таку тенденцію: чим вищий рівень економічного розвитку країни, тим більшою мірою розвиток малих форм господарювання підпорядковане великим агропромисловим підприємствам, причому взаємодія малих і великих агропромислових підприємств стосується не тільки саме виробництва, а й усіх видів діяльності, які обслуговують АПК.

У високорозвинених агропромислових країнах спостерігається тенденція до загальної кооперативної підтримки мікро- та малих підприємств. Тому досвід більшості розвинених міжнародних країн вказує на колосальне значення державної підтримки.

Нині в Україні є програми, метою яких є підтримка розвитку аграрного сектору економіки. Особливе місце відводиться державній підтримці галузі тваринництва, органічному виробництву та пільговому кредитуванню.

Пільгове кредитування в розвинених країнах охоплює всі види сільськогосподарської діяльності, стимулюючи розвиток найперспективніших ділянок і найпріоритетніших напрямів. Так, в Австрії до 40% загальної суми пільгового кредиту використано на вдосконалення організаційної структури ферм, 27% – на будівництво та реконструкцію житлових і господарських будівель, 12% – на механізацію сільськогосподарського виробництва, 5% – на сприяння реалізації продукції, у Франції понад 70% загального обсягу пільгових позик спрямовано на модернізацію господарств.

Кредити на пільгових умовах надаються за дотримання встановлених державою вимог. Для їх отримання необхідно відповідати певним критеріям: розмір господарств, їхня вартість, рівень прибутковості, вік претендентів, їхня професійна підготовка та ін.

Порядок використання коштів із державного бюджету для здешевлення кредитів підприємствам АПК затверджується Кабінетом Міністрів України. Ним регулюються такі основні параметри:

- умови одержання компенсації для здешевлення кредитів;
- обмеження процентних ставок, за якими можуть надаватися пільгові кредити;
- об'єкти пільгового кредитування;
- порядок і строки документального оформлення руху пільгових кредитів;
- звітність.

Із Загального фонду державного бюджету згідно із ЗУ «Про Державний бюджет України на 2018 рік» Міністерству аграрної політики та продовольства були виділені видатки в обсязі 10 715 072,2 млн грн, з них на програми підтримки розвитку АПК – 4 232,0 млн грн (табл. 1).

Проаналізувавши табл. 1, встановлено, що кошти із Загального фонду Державного бюджету, що виділені на програми розвитку АПК, не повною мірою отримані аграрними виробниками, станом на 21.12.2018 р. невикористаними залишилися 726,2070 млн грн. Щодо державної підтримки розвитку та закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляду за ними спостерігається найменша сума отриманих з бюджету

Таблиця 1

**Видатки із Загального фонду державного бюджету,
які виділені на підтримку розвитку АПК в 2018 р., млн грн**

№ з/п	Вид видатків на підтримку розвитку АПК	Згідно ЗУ «Про Державний бюджет України на 2018 рік»	Фактично здійснено видатків станом на 21.12.2018	Залишки на рахунках
1	2801030 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів»	266,0	265,9130	0,087
2	2801230 «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств», в т.ч.:	210,0	47,4885	162,5115
	- часткова компенсація вартості закупленого у суб'єктів насінництва насіння сільськогосподарських рослин вітчизняної селекції	1,4129	1,0853	0,3276
	- часткова компенсація витрат, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими дорадчими послугами	0,4360	0,4360	0
	- часткова компенсація вартості придбаної сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва	52,9911	36,3385	16,6526
	- часткова компенсація відсоткової ставки за залученими у національній валюті кредитами, наданими державними банками	5,1286	3,1664	1,9622
	- фінансова підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	12,4053	6,8546	5,5507
3	2801350 «Державна підтримка розвитку, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними», у т.ч.:	400,0	104,0967	295,9033
	- безспірне списання компенсації із погашення кредиторської заборгованості на виконання рішень суду	-	3,2981	-
	- компенсація витрат на садівний матеріал у виноградарстві та садівництві	-	100,7986	-
4	2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва»	2 401,0	2 393,2948	7,7052
5	2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників»	955,0	695,0000	260,0000
Всього виділено з Загального фонду державного бюджету, що виділені на розвиток АПК		4 232,0	3 505,7930	726,2070

Джерело: [15; 16]

видатків – 104,0967 млн грн, залишки на рахунках становлять 295,9033 млн грн. Крім того, фермерські господарства недоотримали 162,5115 млн грн за програмою Фінансової підтримки розвитку фермерських господарств [15].

Законом України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» Міністерству аграрної політики та продовольства виділено видатки зі спеціального фонду в обсязі 2326,8 млн грн (із власними надходженнями установ і організацій), з них на підтримку розвитку підприємств АПК – 51,9 млн грн (2,2% від загального обсягу) (табл. 2).

Станом на 21.12.2018 відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 130 на часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва за рахунок коштів загального фонду сільськогосподарським товаровиробникам – отримувачам часткової компенсації вартості техніки та обладнання з реєстраційного рахунку Мінагрополітики спрямовано 695 000,0 тис грн, з них використано 38 2718,6 тис грн. [15].

Загалом на фінансування програм розвитку АПК у 2018 р. виділено на 3,2 млн грн більше, ніж у 2017 р., але на фінансову підтримку саме сільськогосподарських виробників передбачено лише на 1 млн грн. більше, ніж у 2017 р. [15].

Перевищення планованих видатків над фактичними та недоотримання з Державного бюджету загальної суми в розмірі 731,6701 млн грн можливо пояснити

тим, що механізм отримання державної підтримки передбачає собою довготривалий, бюрократичний та громіздкий процес, який потребує великої кількості документів та довідок.

У 2019 р. порівняно з 2018 р. збільшено видатки Державного бюджету, які спрямовуються на державні фінансові програми підтримки розвитку АПК [16]. Із Загального фонду та Спеціального фонду планується виділити на 39,6% та 4,6% відповідно більше, ніж в 2018 р., а саме:

- державна підтримка галузі тваринництва збільшилась на 1099 млн грн;
- фінансова підтримка розвитку фермерських господарств збільшилась на 590 млн грн.

Пріоритетними галузями в 2019 р. залишаються для сільського господарства: розвиток мікро- та малих агро-виробників, які зайняті в тваринництві, садівництві, овочівництві, виробництві органічної продукції, вирощуванні лікарських рослин та зеленому сільському туризмі.

Для більш ефективного визначення впливу державної підтримки на обсяг виробленої сільськогосподарської продукції та розвиток аграрних виробників проведемо кореляційно-регресійний аналіз, який показує залежність між показниками. В таблиці 3 наведено вихідні дані для аналізу.

У процесі аналізу залежностей валового внутрішнього продукту, обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, фінансових результатів до оподаткування підприємств аграрного сектору та експорт

Таблиця 2

Видатки із Спеціального фонду державного бюджету, які виділені на підтримку розвитку АПК, тис. грн

№ з/п	Вид видатків на підтримку розвитку АПК	Згідно ЗУ «Про Державний бюджет України на 2018 рік»	Фактично здійснено видатків станом на 21.12.2018	Залишки на рахунках
1	2801180 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі»	5000,0	3 355,3	1644,7
2	2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам»	43 100,0	43 100,0	0
3	2801490 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу»	3818,4	-	3818,4
Всього виділено з Спеціального фонду державного бюджету, що виділені на розвиток на АПК		51918,4	46 455,3	5463,1

Джерело: [15; 16]

Таблиця 3

Вихідні дані для кореляційно-регресивного аналізу

Рік	Державна підтримка програм розвитку АПК, млн грн	Валовий внутрішній продукт, млн грн	Обсяги виробленої продукції, млн грн	Фінансові результати до оподаткування, млн грн	Експорт, млн грн
2008	12161,7	65148	157208	6041,8	9500
2009	6365,2	65758	159187	7647,4	10300
2010	5754,5	80385	189373	17291,8	9800
2011	8011,8	106555	253485	25565,9	12700
2012	8005,5	109785	261707	26992,7	17800
2013	8721,2	128738	306998	15147,3	16900
2014	5501,3	161145	381227	21677,4	16700
2015	2123,7	239806	558788	103137,6	14700
2016	2188,8	279701	655569	91109,5	15300
2017	5596,4	303949	627294	69344,1	17800
2018	6558,8	360757	687785	97466,2	18600

сільськогосподарської продукції від державної підтримки програм розвитку аграрного сектору було складено кореляційну матрицю залежностей (табл. 4).

Кореляційна матриця залежності показала, що зміна обсягів державної підтримки великою мірою впливає на фінансові результати до оподаткування аграрних підприємств та обсяги виробленої сільськогосподарської продукції (коефіцієнт парної кореляції (-0,70) та (-0,64) відповідно). Найменший вплив державна підтримка має на експорт сільськогосподарської продукції (коефіцієнт парної кореляції (-0,26)), що свідчить про низький зв'язок цих показників.

Для більш детального розгляду кореляційної залежності валового внутрішнього продукту, обсягів виробленої продукції, фінансових результатів до оподаткування та експорту продукції від державної підтримки програм розвитку аграрного сектору проведемо багатofакторний кореляційно-регресійний аналіз (табл. 5).

Виходячи з отриманих результатів таблиці 5, було сформовано множинну лінійну модель залежності, яка має такий вигляд:

$$y = 9054,981 + 0,071x_1 - 0,039x_2 - 0,036x_3 + 0,130x_4, (1)$$

де y – результуюча ознака державної підтримки програм розвитку аграрного сектору; x_1 – факторна

ознака валового внутрішнього продукту; x_2 – факторна ознака обсягу виробленої продукції; x_3 – факторна ознака фінансових результатів до оподаткування; x_4 – факторна ознака експорту.

Значення коефіцієнта множинної кореляції для сформованої моделі становить 0,824, який показує наявність сильного зв'язку між факторними та результативними ознаками. За критерієм Фішера модель також є статистично значущою, оскільки його розрахункове значення становить 3,161.

Використання цієї моделі дасть змогу державі спрогнозувати можливу зміну обсягів підтримки програм розвитку аграрного сектору за зміни валового внутрішнього продукту, обсягу реалізованої сільськогосподарської продукції, фінансових результатів до оподаткування та експорту, що дасть змогу визначити оптимальні розміри державної підтримки та наслідки її збільшення або зменшення для аграрних підприємств [17; 18].

Одже, нині складається тенденція, яка вказує на велику роль державної підтримки сільськогосподарських підприємств як головного стимулятора економічного зростання. Українські законодавці повинні сконцентрувати увагу на пошуку нових форм і методів надання допомоги аграрним виробникам, а також спростити механізм отримання такої допомоги та

Таблиця 4

Кореляційна матриця залежності прибутковості аграрних підприємств від державної підтримки

Назва	Державна підтримка програм розвитку аграрного сектору	Валовий внутрішній продукт	Обсяги виробленої продукції	Фінансові результати до оподаткування	Експорт
Державна підтримка програм розвитку аграрного сектору	1,00				
Валовий внутрішній продукт	-0,56	1,00			
Обсяги виробленої продукції	-0,64	0,99	1,00		
Фінансові результати до оподаткування	-0,70	0,91	0,93	1,00	
Експорт	-0,26	0,69	0,69	0,52	1,00

Таблиця 5

Результати кореляційно-регресивного аналізу залежності результатів діяльності сільськогосподарських підприємств від державної підтримки

Регресійна статистика								
Множинний R	0,824							
R- квадрат	0,678							
Нормований R-квадрат	0,464							
Стандартна похибка	2092,609							
Спостереження	11							
Дисперсійний аналіз								
	df	SS	MS	F	Значимість F			
Регресія	4	55372562,18	13843140,55	3,161	0,101			
Залишок	6	26274076,58	4379012,764					
Всього	10	81646638,77						
Розрахункові дані рівняння регресії								
Показники	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-значення	Нижнє 95%	Верхнє 95%	Нижнє 95%	Верхнє 95%
y	9054,981	3221,249	2,811	0,031	1172,868	16937,093	1172,868	16937,093
x1	0,071	0,040	1,785	0,124	-0,026	0,168	-0,026	0,168
x2	-0,039	0,024	-1,647	0,151	-0,098	0,019	-0,098	0,019
x3	-0,036	0,055	-0,654	0,537	-0,170	0,098	-0,170	0,098
x4	0,130	0,304	0,427	0,684	-0,615	0,875	-0,615	0,875

звертати більше уваги на отримувачів (оскільки допомога на розвиток тваринництва за минулий рік в більшій її частині отримана одним великим підприємством).

Натепер сільське господарство повинно залишатися фундаментальною та основною галуззю економіки

України. Особливо це підтверджує економічна та продовольча криза в світі. Але для того, щоб підприємства розкрили свій потенціал, вони повинні стати інноваційними та високорозвиненими за допомогою багатьох чинників, у тому числі за допомогою державної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Нісходовська О.Ю. Державна підтримка аграрного сектору економіки України. *Збірник наукових праць*. 2014. № 22. URL: <http://188.190.33.56:7980/jspui/bitstream/123456789/1545/1/ZNP-22-294-297.pdf> (дата звернення 11.04.19).
2. Бондарчук Н.В. Напрями державної підтримки у сфері природного агровиробництва. *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. 2015. № 1 (35) С. 157-161.
3. Цибок В.О. Бюджетна підтримка розвитку АПК з використанням механізму здешевлення кредитів. *Наукові праці НДФІ*. 2005. №3 (32). С. 65-70.
4. Луценко О.А. Державна підтримка сільського господарства країн ЄС в умовах СОТ: досвід для України. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2015. URL: irbis-nbuv.gov.ua.
5. Милованов Є.В. Найкращі світові практики державної підтримки органічного сільськогосподарського виробництва та перспектива для України. *Механізм регулювання економіки*. 2018. № 1. С. 14-33. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/71546> (дата звернення 11.04.19).
6. Савченко В.Ф., Долгополов М.Г. Аналіз державної програми розвитку сільського господарства України на 2018 рік. URL: http://195.69.76.76/bitstream/handle/123456789/16655/ilovepdf_com-61-63.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 11.04.19).
7. Шибанін В.С., Кормишкін Ю.А. Державне регулювання розвитку аграрного підприємництва. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2018. Вип. 1 (97). URL: <http://dSPACE.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4433> (дата звернення 11.04.19).
8. Онегіна В.М., Кравченко О.М., Білецький О.С. Державна аграрна політика та підтримка тваринництва в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. № 191. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/wissn021/article/view/129174> (дата звернення 11.04.19).
9. Кисіль С.С. Державне регулювання фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. *Young Scientist*. 2018. № 5 (57). С. 295-298. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5/73.pdf> (дата звернення 11.04.19).
10. Піменова О.В. Державна підтримка як пріоритетний напрям стимулювання розвитку сільського господарства. Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції 4-5 жовтня 2018 року. Конкурентоспроможність національної економіки. С. 206–209. URL: http://econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2018/10/Tesi_2018_ost.pdf#page=206 (дата звернення 11.04.19).
11. Речка К.М. Регулювання і підтримка державою сільського господарства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 3 (15). С. 44-49. URL: <http://dSPACE.zsea.edu.ua/jspui/handle/12345/919> (дата звернення 11.04.19).
12. Руснак А.В., Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Аналіз фундаментальних методів бюджетування з метою розроблення організаційної бюджетної політики. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 33. С. 203-207. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/7567> (дата звернення 11.04.19).
13. Петренко В.С. Державні гарантії діяльності спільних аграрних підприємств. *Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів та управління в Україні та світі: Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 14 листопада 2017 р. Полтава: ЦФЕН, 2017. С. 22-23. URL: http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/%D0%91%D0%B5%D0%B9-%D0%97%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B0.pdf#page=23* (дата звернення 11.04.19).
14. Willer, H. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging trends / H. Willer, J. Lernoud. FiBL&IFOAM – Organic International. Germany : Medienhaus Plump, 2018. 348 p.
15. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України від 07.12.2016 № 2246-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19> (дата звернення 11.04.19).
16. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23.11.2018 № 2629-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19> (дата звернення 11.04.19).
17. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С. Розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств: монографія. Херсон: Айлант, 2015. 184 с.
18. Petrenko V., Karnaushenko A. Joint enterprises in foreign trade activity of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Т. 3. № 5. С. 203-207.